

Lausunto selvityksestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustustoiminnan edellytyksistä ja linjauksista (VN/1463/2025)

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi Miessakit ry:ltä lausuntoa selvityksestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustustoiminnan edellytyksistä ja linjauksista. Lausunnot pyydettiin jättämään Lausuntopalveluun vastaamalla siellä esitettyihin kysymyksiin.

Kysymys 1

Raportissa ehdotetaan avustustoiminnan uudistamista kahdella vaihtoehtoisella mallilla; A - Tasapainoista tulevaisuutta rakentamassa (raportin kappale 4.1.) ja B - Muutokseen sopeuttaminen (raportin kappale 4.2). Kumpi malleista soveltuu mielestänne paremmin uudistuksen lähtökohdaksi?

Vastaus: Malli B. Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustustoiminta vastaa nyky muodossaan tasapainoisen tulevaisuuden rakentamisen tarpeisiin. STEAn laatimat, lakien ja asetusten mukaiset linjaukset ovat selkeät ja ne ovat osoittautuneet toimiviksi. Mallissa A esitetyt keskeiset vaihtoehdot eivät tuo olennaista muutosta nykyiseen, vaan ne tuntuvat sanoittavan uudelleen jo olemassa olevan, eikä tähän siksi kannata käyttää resursseja.

Vaihtoehto B tukee vaihtoehtoa A paremmin järjestötoiminnan kehitystä ja tuloksellisuutta. Se mahdollistaa ammatillisuuden pysymisen ensisijaisena tekijänä avustusten kohdentamisessa (vaihtoehto A on haavoittuvampi esimerkiksi poliittisen ohjauksen suhteen, jonka tulisi olla toissijaista ammatillisuuteen verrattuna). Ammatillisuus – joka pitää sisällään kunkin toimintamuodon sisällöllisen ja toiminnallisen erityisosaamisen mukaan lukien hallinto ja viestintä – on tärkein elementti, kun huolehditaan järjestötoiminnan vaikuttavuudesta (eli selvityksen peräänkuuluttamasta vaikuttavuusperusteisuudesta) ja linkittymisestä merkittäväksi osaksi laajempaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuutta.

Vaihtoehdon B mukainen muutokseen sopeuttaminen tulisi toteuttaa ensisijaisesti nykyisten avustuskohdeiden tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen perustuen. On kannatettavaa, kuten kohdassa 4.3 kirjataan, että edellisen lisäksi määrärahojen vähennyksen vaikutuksissa huomioidaan rajapinnat julkisen sektorin järjestämistä vastuuseen, päällekkäiset avustuskohdeet ja järjestöjen varallisuus. Myös selvityksen maininta hankeavustusten (C) rajaamisesta on varsin mielekäs ja hyvin perusteltu. Näillä toimin kyetään reagoimaan avustusestämäärärahojen vähennyksiin vuosien 2026–2027 osalta. Näin toimien kyetään myös yhä vakuuttavammin perustelemaan ”jäljelle jäävän” järjestötoiminnan välttämättömyyttä osana toimialan yhteiskunnallista vastuunkantoa ja toimintaa.

Kysymys 2

Raportissa esitettyssä Tasapainoinen tulevaisuus -avustusmallissa avustuksia kohdennettaisiin viidelle teema-alueelle, jotka liittyvät yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, joihin liittyvään toimintaan tulisi jatkossa kohdentaa STEA-avustuksia. Teemat liittyvät suomalaisen yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, kuten ikärakenteen muutokseen ja kansansairauksiin. Kappaleessa 4.1 esitetyt teemat ovat Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen | Ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen | Mielenterveyden edistäminen | Yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen | Väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy. Ovatko esitetyt teemat organisaationne näkökulmasta perusteltuja? Arvottakaa teemat myös tärkeysjärjestykseen.

Vastaus: Mainitut teemat ovat keskeinen osa nykyistä STEA-rahoitteista toimintaa ja siksikin perusteltuja. Todennäköisesti ne ovat myös teemoja, joihin toimia on tärkeä kohdentaa myös pitkälle tulevaisuuteen. Tärkeysjärjestys ei ole olennaista, koska teemat yhtenevän ajankohtaisuutensa lisäksi linkittyvät vahvasti toisiinsa; valitsemme ”arvottaa” ne selvitykseen kirjatussa järjestyksessä.

Avustusten teemakohtentaminen toimii kuitenkin näkemyksemme mukaan paremmin muodossa, jota STEA on ylläpitänyt jo pitkään. Eli on mielekästä toteuttaa samanaikaisesti 2–3 teemaperusteista avustushjelmaa nykymuotoisen avustustoiminnan ohessa, mutta ei ole kannatettavaa sitouttaa pääosaa teemoihin. Avustustoiminnan ytimessä kannattaa säilyttää ne keskeisimmät olemassa olevat avustuskohteet, jotka ovat toistuvasti osoittaneet kiitettävät vaikutuksensa ja vaikuttavuutensa, ja jotka ovat siten vakiinnuttaneet paikkansa osana sosiaali- ja terveysalan täydentäviä palveluja. Ne toimivat, koska ne ovat ammatillisperustaisia ja riittävän itsenäisiä.

Teemaperustaisessa rakentamisessa on myös huomattu, että sisällöllisten tai arviointiperustaisten elementtien yhtenäistäminen ei tue palvelujen erityislaatua ja saattavat jopa heikentää laatua ja vaikutuksia. Selvityksen mukaisessa teemaperustaisessa ajattelussa voi piillä myös ongelma siitä, että avustustasosta selkeästi suurimman osan kohdentuessa niihin, moni olennainen toiminta jäisi rahoituksen ulkopuolelle (erityisen tärkeän toiminnan ajateltu osuus on sen verran pieni). Rahoitustason vähentyminen on kohdattavissa muine ratkaisuin (ks. vastauksemme kohta 1).

Kysymys 3

Raportissa on esitetty kappaleessa 4.1.3., että järjestöjen toiminnan alueellisia hyödyntämismahdollisuuksia voitaisiin lisätä ja hallinnollista taakkaa keventää siirtämällä hyvinvointialueiden järjestöavustukset STEAn hallinnoitavaksi. Kannatatteko ehdotusta järjestöavustusten siirtämisestä hyvinvointialueilta STEA-avustuksiksi?

Vastaus: Kyllä – juuri niine perustein, kuin kysymyksen muotoilussa ja laajemmin itse selvityksessä kirjataan.

Kysymys 4

Kappaleessa 4.1.1.6 on esitetty tapoja, joilla teemoja olisi mahdollista työstää edelleen siten, että STEAlla on alkuvaiheessa merkittävä rooli. Miten mielestänne mahdolliset muut teemat tulisi määritellä?

Vastaus: Selvityksessä ehdotettu tapa teemojen työstämisestä on kannatettava. Muiden/uusien teemojen määrittelyssä kannattaa hyödyntää koko järjestökentälle suunnattuja kyselyjä riittävän laaja-alaisuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Voisi olla mielekästä myös koota erikokoisista, eri alojen järjestöistä työryhmä, jonka jäsenet vaihtuvat tasaisin väliajoin. Riittävä laajuus varmistaa, ettei jotakin olennaista jää huomaamatta, eikä valta keskity tai yksisilmäisty liikaa. Edellä mainitun työryhmän tulisi laatia priorisoitu ja rajattu määrä ehdotuksia. Työryhmän koolle kutsujana toimisi STEA.

Kysymys 5

Muita huomioitanne raportista?

Vastaus: Yleisellä tasolla selvitys on kattavasti tehty ja se pitää sisällään kiitettävissä määrin konkreettisia ehdotuksia perusteluineen. Ratkaisuvaihtoehto A tuo itsessään esille ongelmallisuutensa, jonka on hyvä tullakin näkyväksi. Tämä selkiyttää vaihtoehdon B paremmuutta. Lopuksi vielä yksittäisiä huomioita koko selvityksestä:

- Järjestötoiminnassa on olennaista huomioida riittävät variaatiot kunkin toiminnan ja teeman toteutuksissa ja toteuttajissa. Liiat päällekkäisyydet on hyvä karsia/yhdistää, mutta samalla on tiedostettava, että osa järjestöistä tai valituista toimivista palvelumalleista puhuttelee vain osaa avuntarvitsijoista, mutta yksikään ei yksin kaikkia tai edes riittävässä määrin koko kohderyhmää. Selvityksessä tämä on ohuelti huomioitu, mutta ei riittävästi alleviivattu.
- Selvityksessä mainitaan STEAn määrittelyn mukaiset aidosti valtakunnalliset toimijat. Valtakunnallisuuden määrittelyssä on tärkeä huomioida verkon merkitys; mikäli palvelu on saatavissa verkkoteitse kaikkialta Suomessa, on palvelu valtakunnallista.
- Selvityksessä ehdotetaan, että yleisavustuksen suuruus olisi jatkossa 25 prosenttia ko. avustuksen saajan kohdennettujen yleisavustusten (Ak) yhteissummasta, mutta korkeintaan 1,49 M€. Tämä on vaikeasti toteutettava ja ristiriitainen esitys. Järjestöjä on kehoitettu viime vuosina arvioimaan, mitkä kohdennetut avustukset voitaisi siirtää osaksi yleisavustusta. Näin on muodostunut järjestöjä, joilla kohdennettuja avustuksia on tästä syystä aiempaa vähemmän. Selvityksen esitys olisi näitä kohtaan kestävämpi, mikä edellyttäisi, että yleisavustuksen osaksi liitetyt toiminnat tulisi ensin palauttaa kohdennetuiksi. Lisäksi järjestöjen toiminnat ovat erilaisia, ja joidenkin luonteen mukaisesti nimenomaan yleisavustuksella toteutetaan merkittävä osa toiminnasta – ehkä jopa ilman kohdennettuja A-avusteisia toimintoja. Ehdotus ei siis toimisi myöskään näiden osalta asianmukaisesti. Yleisavustustason määrittelyssä voitaisi pysyä nykyisessä mallissa, tai vaihtoehtoisesti tälle tulee luoda esitettyä toimivampia uudet kriteerit, jossa kategorioita olisi nyt ehdotettua enemmän.
- On kiitettävää, että selvitys alleviivaa ja vankistaa STEA:n asemaa sosiaali- ja terveysalan järjestöille myönnettävien avustusten hakemuskäsittelyssä, avustusehdotusten valmistelussa, avustusten käytön valvonnassa ja tulosten arvioinnissa. Järjestötoiminnan ainutlaatuisuus, vahvuudet ja laatu on varmistettavissa, kun keskeisin rahoittajataho on erikoistunut juuri kyseiselle alalle. Näin varmistetaan mahdollisimman hyvin myös mahdollisten pidemmän aikavälin teemojen ajankohtaisuus ja rahoituksen piirin valittavien toimien ja toimijoiden laatu.

Lausuntopyyynnöstä sosiaali- ja terveysministeriötä kiitäen, Helsingissä 31.1.2025

Miessakit ry

Lisätietoja

Tomi Timperi | toiminnanjohtaja | +358 50 588 1687 | tomi.timperi@miessakit.fi

